

**ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ»**

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
дисципліни
Фонетика
**(складова частина дисципліни «Практичний курс першої (основної)
іноземної мови (англійська мова)»**

Київ 2018

Навчальну програму підготовлено професором кафедри іноземних мов, теорії та практики перекладу Баховим І.С.

Затверджено на засіданні кафедри іноземних мов, теорії та практики перекладу МАУП (протокол № 7 від 22.02.18).

Бахов І.С. «Навчальна програма дисципліни «Фонетика (складова частина дисципліни «Практичний курс першої (основної) іноземної мови (англійська мова)»»_К:МАУП,2018.- 13с.

Навчальна програма містить пояснювальну записку, тематичний план, зміст дисципліни, варіанти контрольних робіт, питання для самоконтролю, а також список використаної літератури.

**Міжрегіональна Академія
управління персоналом (МАУП)
2018**

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Відомо, що практичною метою навчання у мовному вузі іноземних студентів є володіння іноземною мовою на рівні, наближеному до рівня володіння нею носіями мови. На жаль, у мовних вузах інтенсивне навчання фонетики (вимові, інтонації та ритму) відбувається лише на початковому етапі і практично не підтримується на подальших етапах навчання, коли відбувається різка зміна пріоритетів на користь отримання лексичних та граматичних знань. Навчання кожного з виділених складників курсу фонетики є дуже важливим. Недостатній рівень володіння будь-яким з них свідчить про „не англійське” походження мовця.

Володіння англійською мовою, тобто всіма видами мовленнєвої діяльності (аудіювання, говоріння, читання, письмо), неможливе без стійких слухо-вимовних та ритміко-інтонаційних навичок. Моторна теорія підтверджує те, що людина проговорює про себе навіть те, що вона пише і читає. Це положення дає змогу стверджувати, що навчання фонетики є одним із основних курсів навчання іноземної мови, а тим паче у мовному вузі.

Навчання англійської вимови у всіх навчальних закладах України відбувається на базі вимовної норми лондонського діалекту, який лежить в основі літературної вимови сучасної англійської мови.

Фонетичний устрій англійської мови досить своєрідний і має значні складнощі для іноземців як у звуковому, так і у інтонаційному відношенні. Студенти мають оволодіти вимовними нормами англійської мови, тобто правильно вимовляти звуки, як ізольовано, так і у мовленнєвому потоці, правильно інтонаційно та ритмічно оформлювати речення й висловлювання.

Стратегія і зміст навчання

Сучасне навчання фонетичного аспекту англійської мови становить цілісний процес, систему, що складається з низки модулів, кожний з яких має свою мету і завдання.

Основою цієї системи повинні бути два документи: програма з фонетики англійської мови і методичні вказівки для роботи з навчальним матеріалом.

Основна мета викладання курсу фонетики – формування слухо-вимовних і ритміко-інтонаційних навичок у студентів. Для цього необхідно створити ефективні методи та засоби навчання. Під час вивчення теоретичного курсу і на практичних заняттях з фонетики студенти дізнаються про систему голосних і приголосних звуків англійської мови, закономірності їх мовної реалізації; оволодівають артикуляційною базою англійської мови, особливостями вимови та акцентно-ритмічної мелодійної організації мовленнєвого потоку фрази.

На закінчення курсу фонетики іноземний студент повинен вміти:

- диференціювати та продукувати звуки англійської мови близько до автентичних;

- правильно озвучувати знаки фонетичної транскрипції;
- розпізнавати та продукувати різні інтонаційні моделі;
- ділити мовленнєве висловлювання на синтагми;
- визначати правильний ритм та інтонацію під час усного висловлювання та читання тексту.

Курс навчання розрахований як на студентів, які вивчали англійську мову раніше, так і на тих, хто не вивчав її взагалі.

Вивчення навчальної дисципліни „Фонетика” базується на принципах комунікативності й активності, науковості, домінуючої ролі вправ, що сприяє систематичній і динамічній роботі студентів над засвоєнням навчального матеріалу з даної дисципліни.

За навчальним планом вивчення предмету „Фонетика” передбачено протягом I семестру. Навчальний матеріал розподілений на 6 модулів. У тематичному плані представлено розподіл годин для кожного модуля за видами навчальних занять, аудиторної і самостійної роботи студентів. Загальний обсяг дисципліни складає 6 модулів (108 годин), що об’єднує всі види організації навчальної діяльності: аудиторні заняття, самостійна робота, контрольні заходи (модульний контроль, залік).

Самостійна робота студентів має дві складові: самостійна підготовка до аудиторних занять та підготовка до модульного контролю. Кожен з модулів має свої індивідуальні завдання, виконання яких можливе в усній або письмовій формах і передбачає зовнішній контроль з боку викладача.

Система оцінювання знань студентів дозволяє враховувати, як поточну підготовку студентів до аудиторних занять, так і визначати рівень засвоєння навчального матеріалу кожного окремого модуля.

Методологічна система спрямована на використання теоретичних знань для формування практичних навичок і вмінь. Кожний модуль має свою специфіку, що виявляється в лінгвістичному і психологічному планах. Навчальний матеріал змінюється за структурою, складністю, змістом.

Загальновідомим фактом є те, що графічне зображення слова в англійській мові значно відрізняється від його вимови. Тому важливою складовою курсу є навчання фонетичної транскрипції. 26 букв англійського алфавіту передають 44 голосні та приголосні фонемі. Така розбіжність між орфографією та вимовою зумовлена історично, оскільки протягом віків англійська орфографія не мала значних змін. Тому сучасна орфографія зображує вимову, яка існувала кілька віків тому.

Фонетичний матеріал для навчання відібрано відповідно до таких критеріїв: за ступенем труднощі фонетичного явища, відповідно до потреб спілкування та нормативності. Основними вимогами до вимови студентів є швидкість і автентичність.

Швидкість і автентичність мовлення досягається за допомогою аудіювання іншомовних текстів. Сприйняття іншомовних текстів на слух відіграє значну роль в розвитку слухового аналізатору і впливає на швидкість вимови студента. Слуховий аналізатор виступає в ролі постійного стимулу для наближення артикуляційного укладу студента до відповідного

зразка, що сприймається, і виконує важливі функції санкціонування та контролю власного мовлення. В процесі аудіювання студент повторює про себе, тобто у внутрішньому мовленні, те, що слухає. Відставання внутрішнього мовлення студента від тексту, що сприймається, викликає нерозуміння. Звідси витікає, що швидкість внутрішнього і пов'язаного з ним зовнішнього мовлення має бути дуже близькою до автентичної вимови.

В процесі навчання слід зважати на факт, що студенти вже володіють звуковими засобами рідної мови та, в багатьох випадках, і другої мови. З одного боку, це допомагає в оволодінні вимовою англійської мови, з іншого – викликає певні труднощі, спричинені інтерференцією рідної мови. Широко інтерференцію слід розглядати як процес, який зумовлює проникнення фонетичних, лексичних і граматичних елементів мови, яка домінує у свідомості людини, в іноземну, що як наслідок приводить до порушення норми останньої. Тобто загалом це негативний процес, якому постійно більшою чи меншою мірою піддається людина. Фонетична інтерференція є результатом взаємодії фонетичних систем англійської та рідної мов. Її механізм полягає в нерозрізненні звуків англійської мови зі звуками рідної мови.

Ступінь і сила інтерференції залежить від багатьох факторів, як мовних, так і позамовних. До одного з найважливіших мовних факторів належить ступінь спорідненості мов, до позамовних – індивідуальні особливості людини, мовленнєва ситуація тощо.

Низка вчених вважає, що фонетична інтерференція є найбільш поширена, оскільки найчастіше спостерігається у людей, що вивчають іноземну мову. Складність її подолання полягає в тому, що фонетична система має ситуативність, суб'єктивність та є комунікативно обумовленою.

Вимова в різних комунікативних ситуаціях має різні темпоральні характеристики. Вченими доведено, що емоційне усне мовлення відрізняється від спокійного урівноваженого, наприклад:

- у стані смутку знижується темп мовлення до кінця фрази, відмічається навіть абсурдність тривалості окремих звуків, наприклад, наголошена голосна коротша, ніж після наголосу;
- для стану страху характерні короткі наголошені голосні, що призводять до порушення ритміки слів;
- у стані люті збільшується тривалість приголосних.

Досліджено також, що у стані страху чи люті артикуляція як голосних, так і приголосних стає чіткішою.

Для того, щоб звуки, інтонація, ритм і темп іншомовного мовлення студента були зразковими, доцільно залучати до навчального процесу автентичні аудіо- і аудіовідеоматеріали, тобто автентичні фонограми і ВФГ.

В якості фонограм можна використовувати уривки з автентичних аудіокниг, джазові розмови, аудіозаписи до навчальних курсів, які виготовлені у Великобританії.

Такі спеціально підготовані чи відібрані навчальні матеріали надають зразки літературної вимови англійської мови, а ВФГ, на відміну від фонограми, поряд зі звуковими зразками мовлення ще й демонструє автентичну артикуляцію. Зоровий аналізатор відіграє важливу роль у сприйнятті артикуляції, тому виникає нагальна потреба використовувати ВФГ у навчанні англійської мови вже на початковому ступені, оскільки наявність відеоряду ВФГ сприяє кращому розумінню слухових образів і допомагає формуванню правильних іншомовних вимовних навичок студентів.

Статична і динамічна ВФГ можуть бути засобами інтенсифікації навчання, оскільки вони забезпечують взаємодію слухового, зорового і мовленнєво-рухового аналізаторів студентів, що має велике значення для навчання усного іншомовного мовлення. Статичну ВФГ складають динамічний аудіоряд і статичний відеоряд з використанням слайдів і моноекрану або поліекрану. Динамічна ВФГ – засіб, який здійснює подачу навчального матеріалу з поєднанням динамічного аудіоряду і динамічного відеоряду. Динамічна ВФГ допомагає розкрити сутність мовного явища, що вивчається, виступає ефективним засобом моделювання фрагментів об'єктивної дійсності.

Динамічна ВФГ виконує інформативну і стимулюючу дидактичні функції у навчанні. Дія інформативної функції забезпечується надходженням нової інформації на лінгвістичному, екстралінгвістичному і паралінгвістичному рівнях. Стимулююча функція полягає в тому, що ВФГ мобілізує психічну активність студентів: викликає інтерес до занять з іноземної мови, перетворює довільну увагу в мимовільну, активізує і розвиває творчу уяву.

Лише динамічні аудіовізуальні засоби стимулюють у значній мірі роботу слухового, зорового та мовленнєво-рухового аналізаторів, що підвищує ефективність навчання іноземної мови і підтверджує необхідність застосування ВФГ у навчанні.

Сучасні технічні засоби дозволяють пред'являти ВФГ не лише з екрану телевізора, але й з комп'ютера за допомогою мультимедійних технологій. Заслуговує на увагу той факт, що для навчання іноземних мов почали розроблятися електронні навчально-методичні комплекти, які складаються з електронного підручника (диска) і методичного забезпечення (навчальних друкованих матеріалів). Мультимедійні технології комплекту забезпечують формування у студентів навичок і вмінь в усіх чотирьох видах мовленнєвої діяльності. Цей комплект можливо використовувати як на заняттях, так і для самостійної роботи студентів.

Особливістю навчання вимови англійської мови на початковому етапі повинно бути переважне застосування навчальних ВФГ. Спеціальний навчальний фільм – це синтез раціонального й емоційного, але провідна роль належить раціональному, яке подане у виразній логічній послідовності англійською мовою.

В Україні є в наявності багато англійських відеокурсів для початкового ступеня вивчення англійської мови, наприклад, “English – have a go”, “Headway Video”, “Handshake Video”, “Grapevine Video”, “Look Ahead”, “Only in America”, “Project English”, “Streamline English Video”, “The Magic Music Man”, “Video File”, “VT” та інші.

Автентичним навчальним відеокурсам притаманні певні характерні риси: аудіоряд озвучено професійними акторами, тобто вимова персонажів є правильною і чіткою з яскраво вираженою артикуляцією; пред’явлення типових ситуацій спілкування; наявність тематично завершених частин; насиченість відібраними для активізації і засвоєння лексичними одиницями, які неодноразово повторюються; ієрархічне нарощування мовних і мовленнєвих труднощів, поступове прискорення темпу мовлення; вимір обсягу відеофономатеріалу годинами. Застосовуються допоміжні прийоми для полегшення роботи з відеокурсом: титрування мовного матеріалу, наявність підручника з текстом відеофонокурсу, додатковою інформацією і вправами тощо.

Навчальні ВФГ, на відміну від ненавчальних, враховують рівень мовної і змістової складності вербального повідомлення, швидкість пред’явлення аудіоматеріалу. Інформація, яка може становити певні труднощі для розуміння, подається із середньою швидкістю (не більше 160 слів на хвилину). Оточуюче середовище зображується також поступово, щоб студенти мали змогу сприйняти візуальну інформацію в деталях, оскільки в умовах швидкої презентації аудіовідеоматеріалу зір фокусується в центрі екрану, і студент не схоплює деталі зображення відеоряду.

У програмі представлені теми та зміст модулів, перелік питань, обговорюваних під час контрольних заходів, перелік питань, які виносяться на залік.

Дескриптивні критерії до рівня володіння іншомовною комунікативною компетенцією студентами 1-го курсу

Загальна характеристика:

Студент може розуміти основні ідеї тексту як на конкретну, так і на абстрактну тему. Може нормально спілкуватися з носіями мови на рівні, що йому не завдає труднощі в пригадуванні лексичного і граматичного матеріалу в межах виучуваних тем. Може спробувати переконати співрозмовника у своїй позиції. Легко може описати події, становище тощо.

Аудіювання – рівень B2.1

Студент повинен розуміти усне мовлення співрозмовників, телевізійні програми, новини в межах виучуваних тем, які подаються у нормальному темпі мовлення. Структура аудіотексту має бути чіткою і зрозумілою. Тексти можуть мати як описовий, так і фабульний характер.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

з дисципліни „Фонетика (складова частина дисципліни «Практичний курс першої (основної) іноземної мови (англійська мова)»»

№ п/п	Назва модуля	Зміст модуля і тема	Кількість годин
1	Артикуляційна база англійської мови	Звуки англійської мови Класифікація приголосних Класифікація голосних	8
2	Асиміляція та дисиміляція	Типи асиміляцій за напрямком Типи асиміляцій за якістю звука Типи вибухів Дисиміляція	8
3	Зміни голосних у мовленнєвому потоці	Редукція голосних Повна та часткова редукція	4
4	Види наголосів та ритмогрупи	Види наголосів Поняття ритмогрупи	4
5	Мелодика	Поняття статичного та кінетичного тону Типи ядерних тонів Мелодичне оформлення синтагм Мелодика основних комунікативних типів висловлювання	6
6	Інтонація	Інтонаційна група Компоненти інтонаційної групи Інтонація синтаксичних структур	4
7	Залік		2
Годин разом			36

Під час вивчення **першого** модуля розглядається артикуляційна база англійської мови. Вивчається робота мовленнєвого апарату, органи ротової порожнини, способи і шляхи утворення звуків.

Аналізуються звуки англійської мови, особливості англійської вимови. Англійська мова чітко розрізняє напружену і протяжну артикуляцію одних голосних звуків і ненапружену і коротку вимову інших. В українській мові протиставлення слів за довготою і короткістю немає. В англійській мові є довгі звуки, які вимовляються напружено і тривало, в той час як короткі голосні - ненапружено і коротко. Дзвінкі приголосні в англійській мові в кінці слів і перед глухими приголосними не приглушаються.

Дзвінкість - глухість в англійській мові є смислорозрізняючою межею, яка відрізняє одне слово від іншого. В англійській мові існують дифтонги (ди

- два, фтонг - звук), які не діляться. Перша частина дифтонга "ядро" вимовляється досить чітко, друга частина є рух у напрямку звуків. Крім того, є голосні звуки, які складаються з трьох елементів.

Голосні та приголосні класифікуються відповідно до шляху утворення звуку. [1, 2, 4, 5, 6, 8, 12, 13, 14, 15, 16]

У **другому** модулі розглядаються асиміляційні зміни звуків, які відбуваються в залежності від розташування звуків. Вивчаються процеси асиміляції та дисиміляції. Аналізуються типи асиміляцій за напрямком та за якістю звука, типи вибухів. Розглядається процес дисиміляції.

[2, 4, 5, 7, 10, 11, 14]

У **третьому** модулі продовжується аналіз змін голосних у мовленнєвому потоці. В англійській мові артикуляція, тобто вимова голосних майже не піддається впливу приголосних. Голосний звук є ведучим в артикуляції. Аналізуються процеси редукції голосних. Повна та часткова редукція. [5, 7, 10, 11]

У **четвертому** модулі розглядаються види наголосів та ритмогрупи. Розкривається поняття „ритмогрупи”.

[9, 10, 11]

У **п'ятому** модулі вивчається мелодика англійської мови. Розкривається поняття статичного та кінетичного тону. Аналізуються та тренуються основні типи ядерних тонів. Студенти вчать оформлювати синтагми мелодично. Тут також студенти вивчають мелодику основних комунікативних типів висловлювання. Англійська інтонація значно відрізняється від української, як мелодією, так і фразовим наголосом. Зниження чи підвищення голосу на останньому наголошеному слові в реченні є двома основними тонами англійської інтонації - низхідним тоном і висхідним тоном.

Низхідний тон (the Falling Tone) - це тон категоричного твердження, закінченості, визначеності. Тому він звичайно використовується в таких випадках: в кінці окличних речень, в кінці коротких розповідних речень, в кінці наказових речень, які виражають наказ, команду чи заборону, в кінці спеціальних питань, в кінці другої частини альтернативного питання, в кінці першої частини роз'єднувального питання, в кінці другої частини роз'єднувального питання, коли питаючий впевнений у правильності повідомлень першої частини і не чекає ніяких додаткових свідчень, а тільки висловлює бажання підтвердити, що певне твердження вірне; привітання при зустрічі, виділяє звернення з початку речення, виділяє прикладку в кінці речення, в кінці підрядного речення,

Висхідний тон (the Rising Tone) в англійському реченні - перший наголошений склад вимовляється на досить низькому рівні, а підйом голосу відбувається поступово на останньому наголошеному складі.

Висхідний тон - це тон невпевненості, незакінченості, невизначеності, сумнівів. Тому з висхідним тоном звичайно вимовляються: підмет з кількома словами, обставина на початку речення, однорідні члени речення, загальні питання, друга частина роз'єднувального питання.

[5, 9, 10, 14, 15, 16]

У шостому модулі продовжується аналіз оформлення усного висловлювання, а саме інтонації. Вивчається поняття „інтонаційна група”. Розглядаються компоненти інтонаційної групи. Інтонація синтаксичних структур.

Елементи інтонації :

- мелодика мовлення , яка здійснюється через підвищення чи пониження голосу у фразі (порівняйте вимову розмовного і питального речень);
- ритм мовлення тобто чергування наголошених і ненаголошених складів;
- темп, тобто швидкість чи повільність мовлення і паузи між мовленнєвими уривками (порівняйте повільне мовлення і мовлення скоромовку);
- тембр, тобто звукове забарвлення, що надає мовленню ті чи інші емоційно-експресивні відтінки (тембр "веселий", "грайливий", "сумний" і т.д.);
- фразовий і логічний наголос є засобом виділення окремих слів у реченні.

Як вже було сказано вище, довгі речення діляться на окремі смислові групи, які залежать від загального смислу речення, його граматичної структури і стиля мовлення.

[1, 3, 5, 9, 13, 14, 15, 16]

Порядок проведення тематичного і підсумкового контролю

Контроль успішності студентів проводиться у трьох його видах: поточний, тематичний і підсумковий.

Поточний контроль є нефіксованим і проводиться протягом вивчення теми (роботи в межах модуля). Тематичний контроль проводиться наприкінці вивчення кожної теми, у Програмі він передбачений 6 разів відповідно до кількості виучуваних тем. Підсумковий контроль проводиться у формі заліку. У Програмі його проведення передбачено наприкінці I семестру.

Тематичний і підсумковий контроль проводяться шляхом виконання студентами усних завдань.

Види контролю, які необхідно проводити в процесі роботи з Програмою

Проводиться у процесі вивчення кожної теми, цей вид контролю не є фіксованим, а входить до загальної оцінки роботи на практичних заняттях.	Проводиться у кінці кожного модуля, що передбачає перевірку сформованих навичок і вмінь у межах виучуваної теми.	Проводиться в кінці семестру, який відображає рівень сформованих навичок і вмінь у межах трьох виучуваних тем за пів року.
--	--	--

ТЕМИ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

1. Основні принципи класифікації голосних та приголосних
2. Явища асиміляції та дисиміляції
3. Повна та часткова редуція голосних
4. Типи асиміляцій
5. Які є види наголосів
6. Поділ висловлювання на ритмогрупи
7. Дати визначення статичного та кінетичного тону. Навести типи ядерних тонів
8. Типи шкал
9. Типи вибухів
10. Мелодика основних комунікативних типів висловлювання
11. Що таке інтонаційна група, які компоненти вона має
12. Типи вибухів
13. Поняття дисиміляції
14. Латеральний взрив.
15. Втрата взриву.
16. Назальний взрив.
17. Фрикативний взрив.
18. Поняття інтонації
19. Компоненти інтонаційної шкали.
20. Типи ядерних тонів.
21. Мелодика основних комунікативних типів висловлювання
22. Мелодичне оформлення синтагм
23. Поняття статичного тону
24. Поняття кінетичного тону
25. Основні інтонаційні малюнки.
26. Інтонаційна група
27. Компоненти інтонаційної групи
28. Інтонація синтаксичних структур
29. Типи шкал.
30. Визначення поняття синтагми.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ СТУДЕНТІВ

1. Основні положення моторної теорії мовлення.
2. Функціонування артикуляційного апарату.
3. Основні принципи класифікації приголосних.
4. Класифікація приголосних за типом перепони.
5. Класифікація голосних.
6. Зміни голосних у мовленнєвому потоці
7. Редукція голосних
8. Повна та часткова редукція
9. Наголошені та ненаголошені склади. Правила поділу.
10. Наголос у дво- та багатоскладових словах.
11. Голосні диграфи у наголошеному складі.
12. Англійський ритм.
13. Фразовий наголос.
14. Логічний наголос.
15. Поняття асиміляції.
16. Типи асиміляцій за напрямком
17. Типи асиміляцій за якістю звука
18. Типи вибухів
19. Поняття дисиміляції
20. Латеральний вибух.
21. Втрата вибуху.
22. Назальний вибух.
23. Фрикативний вибух.
24. Поняття інтонації
25. Компоненти інтонаційної шкали.
26. Типи ядерних тонів.
27. Мелодика основних комунікативних типів висловлювання
28. Мелодичне оформлення синтагм
29. Поняття статичного тону
30. Поняття кінетичного тону
31. Основні інтонаційні малюнки.
32. Інтонаційна група
33. Компоненти інтонаційної групи
34. Інтонація синтаксичних структур
35. Типи шкал.
36. Визначення поняття синтагми.
37. Розподіл мовленнєвого висловлювання на синтагми.
38. Критерії відбору фонетичного мінімуму.
39. Вимоги до вимови студентів.
40. Апроксимована вимова.
41. Вимоги до фонематичного слуху.
42. Види наголосів
43. Фразовий наголос

44. Логічний наголос
45. Поняття ритмогрупи

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Аракин В.Д. Практический курс английского: Учебник английского языка для I курса. – М.: Высш. шк., 2002.
2. Бельтюков В.И. Взаимодействие анализаторов в процессе восприятия и усвоения устной речи. – М.: Педагогика, 1977. – 176 с.
3. Бобир С.Л. Зміст вправ для навчання логічного наголосу студентів I курсу факультету англійської мови// Методика викладання іноземних мов. – К.: Радян. школа, 1986. – Вип. 15. – С. 47-51.
4. Галунов В.И., Пиктурна В.В., Янушавичус В.Й. Акустические корреляты эмоциональной речи // Материалы докладов и сообщений пятого всесоюзного совещания-симпозиума цикла “Акустика речи и слуха. Эмоции и автоматическое распознавание речи.” – Одесса, 1989. – С. 16-25.
5. Дворжецька М.П. Практична фонетика англійської мови.
6. Жинкин Н.И. Механизмы речи. – М.: Изд-во АПН РСФСР, 1958. – 370 с.
7. Жлуктенко Ю.О. Лингвистические аспекты двуязычия. – К.: Вища школа, 1974.
8. Климов Н.Д. Вводно-фонетический курс немецкого языка. – М.: Высшая школа, 1978. – 132 с.
9. Кукліна А.О. Оволодіння основними інтонаційними моделями англійського мовлення у мовному вузі// Методика викладання іноземних мов. - К.: Радян. школа, 1983. – Вип. 12. – С. 62-66.
10. Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах: Підручник. – К.: Ленвіт, 2001. – 320 с.
11. Павлова С.В. Обучение иноязычному произношению на коммуникативной основе// Иностр. яз. в шк. – 1990. - № 1. – С. 29-32.
12. Brown H.D. Teaching by Principles: an Interactive Approach to Language Pedagogy. – Prentice Hall Regents, USA, 1994. – 467 p.
13. Celce-Murcia M, Goodwin J. Teaching pronunciation. // Teaching English as a Second or Foreign Language. – II edition, 1991.
14. Parashchuk V.Yu. Pronunciation in EFL Pre-Service Teacher Training Curricula // Вісник КЛІУ. Серія Філологія. – К., 1999. Т. 2. – № 1.
15. Cambridge Advanced Learner's Dictionary. Cambridge University Press. <http://dictionary.cambridge.org/define.asp?key=87147&dict=CALD>.
16. Wells, John C. (2000). Longman Pronunciation Dictionary. 2nd ed. Longman. ISBN 0-582-36468-X.
"http://en.wikipedia.org/wiki/American_and_British_English_pronunciation_differences"